

Anti-pestprotocol

OBS 't Fonnemint Sint Annaparochie

Dit protocol is onderdeel van het Veiligheidsplan.

Inhoudsopgave:

Inleiding	blz.	3
Hoofdstuk 1: Het verschil tussen plagen en pesten		5
<i>Pesten en plagen, waar zit het verschil?</i>		
<i>Signalen die wijzen op pestgedrag</i>		
<i>Het voorkomen van pestgedrag</i>		6
Hoofdstuk 2: De aanpak van plagerijen en ruzies		
Hoofdstuk 3: De aanpak van Pesten		
Bijlage 1: Groepsregels (<i>hangt tevens in elk klaslokaal</i>)		11

Inleiding

Anti-pestprotocol basisschool “obs ’t Fonnemint”

Wij kiezen voor een anti-pestprotocol, omdat wij tegen pesten zijn en pesten willen voorkomen.

Onze kernwaarden zijn:

- ☐ kind staat centraal
- ☐ veiligheid - welbevinden
- ☐ respect
- ☐ gelijkwaardigheid
- ☐ vertrouwen
- ☐ verantwoordelijkheid
- ☐ betrokkenheid
- ☐ samenwerking

We streven derhalve naar een pedagogisch klimaat met de volgende kenmerken:

- ☐ veiligheid en geborgenheid als basis
- ☐ aandacht voor het individu van het kind
- ☐ leren samenwerken
- ☐ leren zelfstandig te zijn
- ☐ duidelijke eisen met betrekking tot de omgang van leerlingen met elkaar en met volwassenen
- ☐ leren verantwoordelijkheid te nemen en te dragen
- ☐ positieve, hoge verwachtingen tonen als leerkracht

Binnen de school doen zich buitengewoon veel situaties voor, waarin kinderen zich heel kwetsbaar opstellen binnen de groep, of bijvoorbeeld bij het spelen op het plein. Situaties, die gemakkelijk kunnen leiden tot gevoelens van ontevredenheid, jaloezie en je achtergesteld of zelfs genegeerd voelen. Dergelijke situaties leiden gemakkelijk tot pestgedrag. Er wordt een slachtoffer gezocht en gevonden. Er worden nog wat meelopers geronseld en de basis voor een langdurige pestsituatie, met alle negatieve gevolgen van dien, is gelegd.

Pestgedrag is een niet te ontkennen fenomeen, dat zich de laatste jaren steeds meer voordoet bij zowel kinderen als bij volwassenen.

Pestgedrag in en rondom onze school belemmert niet alleen de voortgang van het onderwijsleerproces, doordat veel tijd aan de oplossing van dergelijk gedrag moet worden besteed, maar doet ook absoluut inbreuk op onze visie, dat wij in onze school een veilige en kindvriendelijke onderwijsleeromgeving nastreven.

En hoe kunnen kinderen, die hun onzekerheid en frustraties door middel van pestgedrag uiten en dit tot een vast gedragspatroon maken, later als volwassenen op een respectvolle manier met andere mensen in de maatschappij omgaan?

Dit anti-pestprotocol is een middel om de volgende doelstellingen te bereiken:

- ☐ De leerkrachten kunnen het pestgedrag signaleren en onderkennen.
- ☐ Het anti-pestprotocol vormt een plan van aanpak ten aanzien van:
  - ☐ Het voorkomen van pestgedrag
  - ☐ Het tijdig signaleren van pestgedrag
  - ☐ Het remediëren/bespreekbaar maken en aanpakken van pestgedrag
  - ☐ De samenwerking tussen ouders en school om pestgedrag te voorkomen en om te buigen

Met dit anti-pestprotocol verwachten wij als leerkrachten van onze school, samen met de leerlingen en ouders een positieve en effectieve bijdrage te kunnen leveren aan het voorkomen en bestrijden van pestgedrag.

Hoofdstuk 1: Het verschil tussen plagen en pesten

Een duidelijk overzicht van de kenmerken van PLAGEN en PESTEN en de gevolgen van dit gedrag vormen een basis voor het signaleren van pestgedrag:

Pesten en plagen, waar zit het verschil?

PLAGEN	PESTEN
Is onschuldig, en gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat soms gepaard met humor.	☐ Gebeurt berekenend (men weet meestal vooraf wie, hoe en wanneer men gaat pesten). Men wil bewust iemand kwetsen of kleineren.
Is van korte duur of gebeurt slechts tijdelijk.	☐ Is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na korte tijd).
Speelt zich af tussen 'gelijken'.	☐ Ongelijke strijd. De onmachtsgevoelens van de gepeste staan tegenover de machtsgevoelens van de pester.
Is meestal te verdragen of zelfs leuk maar kan ook kwetsend of agressief zijn.	☐ De pester heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen of kwetsen.
Meestal één tegen één.	☐ Meestal een groep (pester en meelopers) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.
Wie geplaagd wordt, ligt niet vast. De tegenpartijen wisselen keer op keer.	☐ Er bestaat een neiging tot een vaste structuur. De pesters zijn meestal dezelfde, net zoals de slachtoffers (mogelijk wisselend door omstandigheden).
	☐ Slachtoffer zit vaak in neerwaartse spiraal, waardoor pesters zich op hem richten.
GEVOLGEN	GEVOLGEN
Op het moment dat het gebeurt is het niet leuk, maar de pijn gaat snel over.	☐ Indien niet tijdig wordt ingegrepen, kunnen de gevolgen (zowel lichamelijk als psychisch) heel pijnlijk en ingewikkeld zijn en ook lang naslepen.
De vroegere relaties worden vlug weer hersteld. De ruzie of het conflict wordt spoedig bijgelegd.	☐ Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen. Het herstel verloopt heel moeizaam.
Men blijft opgenomen in de groep.	☐ Isolement en grote eenzaamheid bij het gekwetste kind. Aan de basisbehoefte om 'bij de groep te horen' wordt niet voldaan.
De groep lijdt er niet echt onder.	☐ De groep lijdt onder een onveilig klimaat. Iedereen is angstig en men vertrouwt elkaar niet. Er is daardoor weinig openheid, spontaniteit en contact met elkaar. Er zijn weinig of geen echte vrienden binnen de groep.

Signalen, die wijzen op pestgedrag

Vaak kunnen door middel van een goede observatie al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed observeren van kinderen in de verschillende onderwijsleersituaties en spelsituaties kunnen peestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen. Dergelijke signalen kunnen ook voor ouders een indicatie zijn.

Signalen bij de gepeste:

- ☐ Het kind heeft blauwe plekken, of schrammen, gescheurde kleren, beschadigde boeken, en 'verliest' sportkleren en eigendommen. Let zeker op, als het kind normaliter niet slordig is. Ook als het niet weet hoe de signalen er gekomen zijn, of excuses zoekt, is er vaak meer aan de hand.
- ☐ Het kind maakt zich het liefst onzichtbaar. Zelfs zonder zichtbare aanleiding gedraagt het zich als een geslagen hondje. Het is vaak verdrietig of neerslachtig, of heeft onverwachte stemmingswisselingen met driftbuien.
- ☐ In sommige gevallen is het onhandelbaar, agressief en overspannen.
- ☐ Het kind staat dikwijls alleen op de speelplaats, of speelt met jongere leerlingen; er komen geen vriendjes thuis om te spelen en het wordt ook niet uitgenodigd om te komen spelen, of te komen op feestjes en logeerpartijen.
- ☐ Het kind zoekt het veilige gezelschap van de leerkracht.
- ☐ Als er groepjes worden gekozen, wordt het kind als laatste gekozen of het blijft over.
- ☐ De schoolresultaten worden opeens veel slechter.
- ☐ Het kind is vaak afwezig, letterlijk of figuurlijk. Het vlucht weg in de fantasie en zorgt ervoor dat het zo nipt mogelijk op tijd op school komt en is meteen na de bel weer weg.
- ☐ Op zondagavond of voor het kind naar een club moet, is het bijzonder gestrest en zoekt redenen om niet naar school of naar de club te moeten.

Signalen bij de pester:

- ☐ Zijn vriendjes zijn volgzame meelopers, die wachten op instructies van de pester.
- ☐ Het kind vindt het moeilijk om samen te spelen of samen te werken, omdat het altijd de baas wil zijn.
- ☐ Het kind verdraagt geen kritiek en wordt boos als zijn positieve beeld van zichzelf ter discussie wordt gesteld, al is het ook maar door een grapje.
- ☐ Zijn vriendjes zijn gelijkgezinden. Ze spreken vaak negatief of kleinerend over bepaalde kinderen. Wie niet bij de groep hoort, is een zwakkeling of zelfs een vijand. Ze kiezen agressieve idolen uit sport, muziek of film.
- ☐ De pester is regelmatig brutaal.
- ☐ De pester kan zich moeilijk inleven in de gevoelens van anderen en heeft weinig of geen schuldgevoelens.
- ☐ Het kind kan moeilijk grenzen aanvaarden die door anderen worden opgelegd en verdraagt geen kritiek.
- ☐ Je krijgt de indruk, dat het kind een dubbelleven leidt: thuis of tegenover de leraar is het volgzzaam en braaf, maar je hoort klachten over het kind in onbewaakte momenten.

Het voorkomen van pestgedrag

Ter voorkoming van pestgedrag hanteren wij in onze school de volgende werkwijze:

- ☐ In alle groepen gebruiken wij de methode “Goed Gedaan” voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van onze kinderen. Elke groep behandelt iedere twee weken een ander thema. Van het schoolbrede themarooster kan afgeweken worden, wanneer de groepsdynamiek daar aanleiding toe geeft. De ouders worden via een brief in het ouderportaal op de hoogte gebracht van de thema's.
- ☐ Leerkrachten kunnen elementen van Rots & Water inzetten voor het bouwen aan (zelf)vertrouwen.
- ☐ In alle groepen worden duidelijke groepsregels opgesteld en gehanteerd. Deze regels hangen in de bovenbouw op een zichtbare plaats.
- ☐ Regelmatig wordt in gesprekken met de groep aandacht besteed aan deze regels.
- ☐ Positief gedrag van leerlingen wordt gecompimenteerd.
- ☐ Voor school en tijdens de pauzes surveilleren leerkrachten op de speelplaats. Zij zien er op toe dat kinderen tijdens hun spel de gedragsregels en afspraken naleven. In situaties waarin dit niet gebeurt, worden kinderen aangesproken op hun gedrag en kan dit consequenties hebben.

Hoofdstuk 2: Aanpak van de plagerijen en ruzies

De aanpak van ruzies

De aanpak van incidentele ruzies is op onze school wezenlijk anders dan de aanpak van pestsituaties.

Als leerlingen ruzie hebben gaan we als volgt te werk:

stap1:

Probeer eerst zelf (en samen) tot een oplossing te komen. Lukt dit niet en gaat het pesten door gebruik dan de volgende woorden:

'Ho stop, ik vind dit niet leuk, je moet nu stoppen! "

stap 2:

Geen gehoor? Stap naar de leerkracht!

Op het moment dat een van de leerlingen er niet uitkomt (in feite het onderspit delft en verliezer of zondebok wordt) heeft deze het recht en de plicht het probleem aan de meester of juf voor te leggen.

stap 3:

De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderend gesprek en probeert samen met hen de ruzie op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken.

Wanneer een partij extreem grensoverschrijdend gedrag heeft laten zien, bijvoorbeeld schoppen, slaan of vernielen van eigendommen, kunnen de volgende sancties opgelegd worden:

1. Het maken van strafwerk tijdens of na school.
2. Enkele pauzes binnen blijven met extra werkopdracht zoals een stelopdracht over de toedracht en zijn of haar rol in het pestprobleem.

Algemene Spelregels / Omgangsregels

- ☐ Een belangrijke spelregel is dat het inschakelen van de leerkracht niet wordt opgevat als klikken. Vanaf groep 1 brengen we de kinderen dit al bij:

Je mag niet klikken, maar .....

Als je wordt gepest of als je ruzie hebt met een ander en je komt er zelf niet uit dan mag je hulp aan de leerkracht vragen. Dit wordt niet gezien als klikken.

Belangrijk is hierbij ook het bij de kinderen bekende 3-stappen principe:

Als er ruzie is:

1. Probeer je het eerst zelf op te lossen door te praten en niet gelijk te schelden of te slaan.
2. Krijg je het niet opgelost dan vertel je het tegen de meester of juffrouw op de speelplaats.
3. Is het niet opgelost vertel je het aan je eigen meester of juf, die het ook al heeft gehoord van de meester of juffrouw op de speelplaats.

Nadat het uitgepraat is, moet het vergeven en vergeten zijn.

- ☐ Een tweede spelregel is dat een medeleerling ook de verantwoordelijkheid heeft om het pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Alle leerlingen zijn immers verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep.
- ☐ Samenwerken zonder bemoeienissen:
School en gezin halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken voor haar eigen grenzen. Het is

bijvoorbeeld niet de bedoeling dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun kind op te lossen. De inbreng van de ouders blijft beperkt tot het aanreiken van informatie, tot het geven van suggesties en tot het ondersteunen van de aanpak van school.

Algemene omgangsregels:

- ☐ Doe niet bij een ander kind, wat jezelf ook niet prettig zou vinden.
- ☐ Kom niet aan een ander als de ander dat niet wil.
- ☐ We noemen elkaar bij de voornaam en gebruiken geen scheldwoorden.
- ☐ Als je kwaad bent ga je niet slaan, schoppen, krabben (je komt niet aan een ander). Probeer eerst samen te praten. Ga anders naar de meester of de juf. Na het uitpraten kunnen we ook weer vergeven en vergeten.
- ☐ Niet: zomaar klikken. Wel: aan de juf of meester vertellen als er iets gebeurt wat je niet prettig of gevaarlijk vindt.
- ☐ Vertel de meester of de juf wanneer jezelf of iemand anders wordt gepest.
- ☐ Word je gepest praat er thuis ook over, je moet het niet geheim houden.
- ☐ Uitschelden, roddelen en dingen afpakken of kinderen buitensluiten vinden we niet goed.
- ☐ Niet aan spullen van een ander zitten.
- ☐ Luisteren naar elkaar.
- ☐ Iemand niet op het uiterlijk beoordelen of beoordeeld worden.
- ☐ Opzettelijk iemand pijn doen, opwachten buiten school, achterna zitten om te pesten is beslist niet toegestaan.
- ☐ Bemoei je niet met een ruzie door zomaar partij te kiezen.

Hoofdstuk 3: De aanpak van pesten

Vanaf een jaar of vier kunnen kinderen zich inleven in de gevoelens van een ander. De meeste kinderen van die leeftijd weten dat “pesten” niet oké is.

Uitzonderingen daargelaten, begint het echte pesten pas later, als kinderen zo’n zeven, acht jaar zijn. Tegen die tijd is hun geweten in de basis prima ontwikkeld en kun je daar gebruik van maken om pesten aan te pakken.

In deze fase is het belangrijk om een klimaat te scheppen dat zo veilig en duidelijk is, dat doelwit en/of omstander eerder bij de leerkracht aanklopt om pesten te melden en hem zo de kans geeft op tijd in te grijpen.

Bij het signaleren of doorkrijgen van aanhoudend pestgedrag neemt de leerkracht contact op met de intern begeleider en/ of de directeur. Deze functionarissen zijn gecertificeerd veiligheidscoördinator. Zij zetten de No Blame-methode in om het pestgedrag een halt toe te roepen. De aanpak wordt ook wel de Steungroepaanpak genoemd.

In het eerste hoofdstuk omschreven we gedragskenmerken van pesters.

Een van de belangrijkste factoren die een rol speelt bij pesten is dat dit voortkomt uit een behoefte aan het uitoefenen van macht.

Ook is er een sterke behoefte bij alle kinderen om bij de groep te horen.

Neem je het bijvoorbeeld voor de gepeste op, dan is het risico dat je buiten de groep valt en zelf het mikpunt wordt. Iedereen kan op een bepaald moment in die outsidersgroep terechtkomen en iedereen kan ook zomaar slachtoffer worden van pestgedrag.

Uit onderzoek blijkt dat veel strategieën die gebruikt zijn om het gedrag van de pester te veranderen, niet effectief zijn. In het algemeen wordt naar de pester gekeken met gevoelens van boosheid en frustratie en naar het slachtoffer met medelijden. De pesters worden dan gestraft en het slachtoffer wordt getroost. Soms worden de slachtoffers ook aangepakt, omdat ze niet voor zichzelf op durven komen.

In Engeland is voor de aanpak van pesten de No Blame-methode ontwikkeld: een simpel in te voeren en een doeltreffende aanpak.

Uitgangspunt van de methode is dat het niet helpt om te (dreigen met) straffen en dat het pesten samen opgelost moet worden. Met de methode wordt succes positief bekrachtigd en wenselijk gedrag aangeleerd. Straf wordt vervangen door herstelrecht.

De No Blame-methode is een stappenplan met drie fasen: onderzoek, interventie en evaluatie.

1. Onderzoek: het apart nemen van het gepeste kind (de aangever) en bevragen van ervaringen, waarbij de nadruk ligt op de gevoelens van het kind. De veiligheidscoördinator belooft het kind dat het probleem op een veilige manier wordt aangepakt.

2. Interventie: het bij elkaar roepen van de steungroep. Deze bestaat uit een vriend/vriendin van de gepeste of twee vrienden, een sociaal-sterke leerling, een meeloper en de pester. De coördinator vertelt deze groep dat leerling x zich erg ongelukkig voelt en dat de steungroep het vertrouwen krijgt om dit samen op te lossen. Dat lijkt vrijblijvend, maar dat is het niet. Met ieder kind worden namelijk concrete acties afgesproken om de ongelukkige leerling te betrekken bij positieve activiteiten. Het pestgedrag wordt niet benoemd: er is “no-blame”.

3. Evaluatie: het maken van een afspraak een week later voor een nagesprek.

Vier weken lang worden er gesprekken gevoerd met de ongelukkige leerling en met de steungroep. Over het algemeen is het negatieve gedrag van de pester omgebogen naar positief gedrag.

In deze fase worden de ouders van de pester niet betrokken bij het probleem. Het risico is dat de no-blame aanpak dan wordt doorbroken. Ouders kunnen thuis het negatieve gedrag van hun kind benoemen en er sancties aan verbinden. Wanneer dat gebeurt, zal de ombuiging naar positief gedrag niet tot stand komen. Het pestgedrag zet zich dan vaak voort wanneer leerkrachten of ouders buiten beeld zijn.

Na de gesprekscyclus van vier weken informeren we de ouders van de pester. Meestal kunnen de ouders hun kind complimenteren met het ombuigen van de leiderschapskwaliteiten.

Op scholen waar de No Blame-methode wordt gebruikt, verbetert het sociale klimaat. Vaak blijkt na enige tijd op het schoolplein dat kinderen elkaar gaan helpen door voor elkaar op te komen bij vervelend gedrag van anderen.

Blijft het negatieve gedrag bestaan, dan vindt er een gesprek plaats met de ouders van de pester. De vervolgstappen die we dan nemen zijn de volgende:

- We stellen een Ondersteuningsperspectiefplan (OPP) Gedrag op;
- Bij ongewenst gedrag gaat de leerling voor time-out naar een andere groep.
- Zet het ongewenst gedrag zich voort, dan kan de leerling worden geschorst en verwijderd.
- Een observatie van een gedragsdeskundige en/of een gedragsonderzoek behoort tot de mogelijkheden om het gedrag bij te sturen.

Groepsregels

Wij zijn groep ..... en willen het leuk met elkaar hebben. Daarom houden we ons aan de regels hieronder. Iedereen in de groep tekent hiervoor! (handtekeningen om de regels)

1. Wees aardig voor elkaar
2. Iets lenen? Eerst vragen
3. Geef eens een complimentje
4. Iedereen hoort erbij
5. Iedereen is anders: respecteer elkaar
6. Hou op = Stop!